

**Opinia prawna w przedmiocie publikacji wyników badań naukowych, na podstawie
których przygotowano rozprawę doktorską**

Niniejsza opinia została sporządzona w odpowiedzi na pytanie skierowane do Zespołu Prawnego Rzecznika Praw Doktoranta w dniu 9 września 2017 roku.

I. Stan faktyczny

Pytająca będąc uczestnikiem studiów doktoranckich przeprowadziła badania naukowe w ramach realizowanego grantu. Wyniki badań, o których mowa w zdaniu poprzednim stały się podstawą do przygotowania przez Pytającą rozprawy doktorskiej oraz pięciu publikacji naukowych. Jednakże kierownik grantu nie wyraża zgody na publikację wyników badań opracowanych podczas realizacji przedmiotowego grantu.

Wobec powyższego, należy rozstrzygnąć kwestię prawa publikacji wyników badań, których autorem jest uczestnik studiów doktoranckich.

II. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (t.j.: Dz. U. z 2016 r., poz. 1842); zwana dalej „p.s.w”;
2. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j.: Dz. U. z 2017 r., poz. 880); zwana dalej „u.a.p”;
3. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (t.j: Dz. U. z 2014 r., poz. 1620 z późn. zm.); zwana dalej „ustawą o finansowaniu nauki”.

III. Analiza prawna

Na wstępie należy poczynić uwagę natury ogólnej, iż zasadą wynikającą z prawa autorskiego jest reguła, zgodnie z którą podmiotowe prawa autorskie przysługują twórcy.

Dotyczy to praw majątkowych oraz osobistych. Zgodnie zaś z treścią art. 8 ust. 1 u.a.p, prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej. W myśl ust. 2 ww. przepisu, domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniło na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu. Co istotne, twórcy przysługuje także prawo decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności. Jednakże ustawodawca pozostawił autorowi wyłączność w zakresie podejmowania decyzji o losach dzieła: czy w ogóle, a jeśli tak, to kiedy i w jaki sposób utwór ma ujrzeć światło dzienne¹. Tylko sam twórca może rozstrzygnąć kwestię, czy dzieło jest ukończone i nadaje się do upublicznienia. Omawiane prawo podmiotowe przysługuje zatem swym zakresem także uprawnienie do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności.

Powyższe należy uzupełnić o definicję „dzieła naukowego”. Dzieło naukowe jest zazwyczaj ustaleniem wyników badań naukowych, przez które zgodnie z ustawą o finansowaniu nauki rozumie się:

- a) badania podstawowe – oryginalne prace badawcze eksperymentalne lub teoretyczne, podejmowane przede wszystkim w celu zdobywania nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne;
- b) badania stosowane – prace badawcze podejmowane w celu zdobycia nowej wiedzy, zorientowane przede wszystkim na zastosowanie w praktyce;
- c) badania przemysłowe – badania mające na celu zdobycie nowej wiedzy oraz umiejętności w celu opracowywania nowych produktów, procesów i usług lub wprowadzania znaczących ulepszeń do istniejących produktów, procesów i usług; badania takie uwzględniają tworzenie elementów składowych systemów złożonych, budowę prototypów w środowisku laboratoryjnym lub w środowisku stymulującym istniejące systemy, szczególnie do oceny przydatności danych rodzajów technologii, a także budowę niezbędnych w tych badaniach linii pilotażowych, w tym do uzyskania dowodu w przypadku technologii genetycznych.

¹ Por. wyrok SN z dnia 6 maja 1976 r., IV CR 129/76, OSNC 1977, nr 2, poz. 27.

W myśl zaś art. 15a u.a.p, uczelni w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym przysługuje pierwszeństwo w opublikowaniu pracy dyplomowej studenta. Wyjaśnić w tym miejscu należy, iż studentem w ujęciu p.s.w jest osoba kształcąca się na studiach wyższych (studiach pierwszego stopnia, studiach drugiego stopnia lub jednolitych studiach magisterskich). Omawiany reżim nie dotyczy natomiast prac doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych, uczestników kursów dokształcających itp. Do tych kategorii prac, jeżeli stanowią utwory, należy stosować zasady ogólne, co oznacza, że ewentualne nabycie przez uczelnię lub inny podmiot organizujący daną formę kształcenia autorskich praw majątkowych albo uzyskanie przez niego prawa pierwszeństwa publikacji (lub innych praw na wzór uprawnień przysługujących jednostce naukowej w stosunku do dzieł naukowych) powinno wynikać z umowy zawartej z beneficjentem kształcenia. Niejako na marginesie wyjaśnić należy, iż wskazana norma nie znajduje zastosowania także do szkół wyższych i wyższych seminariów duchownych, prowadzonych przez szkoły i związki wyznaniowe, z wyjątkiem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, jako że szkoły te wyłączone zostały spod stosowania p.s.w.

Odnosząc powyższe do wskazanego przez Pytającą stanu faktycznego, wyjaśnić należy, iż ta ostatnia nie jest związana z uczelnią żadną umową, a zatem brak jest przesłanek uniemożliwiających opublikowanie wyników badań przeprowadzonych przez Pytającą. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż to Pytająca jest ich autorem, a z uwagi na fakt, iż nie posiada statusu studenta w rozumieniu przytoczonych powyżej przepisów, nie znajduje wobec niej zastosowania przepis art. 15a u.a.p.

IV. Wnioski

Wyniki powyżej poczynionej analizy wiodą do wniosku, iż brak jest przeszkód dla opublikowania wyników badań naukowych zrealizowanych przez Pytającą. Jak zostało wskazane, przepisy u.a.p jednoznacznie wskazują, iż twórcy przysługują autorskie prawa osobiste i majątkowe, bez konieczności spełniania jakichkolwiek formalności. Wyniki przeprowadzonych badań naukowych nierzadko dotyczą zagadnień przełomowych, posiadających znaczną wartość merytoryczną i materialną. Nie dziwi zatem fakt, iż twórcy chcieliby tę twórczość rozpowszechniać i czerpać z niej realne korzyści.

*Zespół Prawny
Rzecznika Praw Doktoranta*